

การขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

: ถอดบทเรียนภูทับเบิกโมเดล

พิสิฐ โองเจริญ

อาจารย์ สังกัดหลักสูตร หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

THE DRIVEN MECHANISM AMONG GOVERNMENT POLICY SOCIAL DEVELOPMENT AND WELFARE: LESSON LEARNED PHU TUB BERK MODEL

Pisit Ongcharoen

Lecturer, Master of Public Administration Program in Public and Private Management

North Bangkok University, Thailand

E-mail address: aj.winta2523@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) 15 เมษายน 2563

วันที่ได้รับบทความฉบับแก้ไข (Revised) 9 มิถุนายน 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 10 มิถุนายน 2563

บทคัดย่อ

ปัญหาการบุกรุกที่ดินภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่มีการปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัยประเภทรีสอร์ทเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงได้มีนโยบายเร่งด่วนในการจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ รวมทั้งป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการปรับปรุงโครงสร้าง ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 และมีการยกร่างกฎกระทรวงให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือของชุมชน ท้องถิ่น ในการจัดสวัสดิการและพัฒนาสังคม โดยมีการพลิกฟื้นงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาซึ่งพื้นที่ของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการปรับหน่วยงานและภารกิจของศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 เป็นศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนชาวม้งและราษฎรบนพื้นที่สูง ได้มีกลไกการขับเคลื่อนโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรชาวม้งพื้นที่ภูทับเบิก โดยการแต่งตั้งคณะทำงานและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเพื่อถอดบทเรียนภูทับเบิกโมเดล ผลการถอดบทเรียนประกอบด้วย 1) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน 2) กิจกรรมที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุน 3) องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถอดบทเรียน 4) องค์ความรู้ในการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาพื้นที่

ภูทับเบิก 5) องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน 6) รูปแบบการทำงาน 7) เครื่องมือที่ใช้ และ 8) กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: นโยบายภาครัฐ ถอดบทเรียน ภูทับเบิกโมเดล

Abstract

The Problems traveling abroad, Phetchabun, which has suffered from the conservation of natural resources and the environment for the conservation of natural resources and the environment. Urgently to manage the land problem to be in accordance with the purpose of use Both prevent and solve the problem of forest intrusion. Ministry of Social Development and Human Security has improved the structure According to the Ministry of Public Sector Restructuring Act (No. 14) Act 2015 and the draft Ministerial Regulation for the Department of Social Development and Welfare Have the authority to improve the quality of life of people Strengthening and cooperation of local communities in social welfare and development By reviving the development and welfare of hilltribe people Which the area of Phetchabun province has been adjusted to the organization and mission of the Social Development Center Unit 38.

It is a hill tribe development center in Phetchabun province To be a mechanism to drive the work to improve the quality of life of the Hmong people and the people on the high ground has a mechanism to drive the project on the quality of life development of the Hmong people in Phu Thap Boek area By appointing a working group and staff to perform the task to remove the Phu Thap Boek lesson model The result of the lesson learned of 1) factors that affect the success of the operation 2) Activities that help promote and support 3) Knowledge gained from lesson learned 4) Knowledge in the management of solving problems in Phu Thap Berk area 5) Knowledge of work 6) Work patterns 7) Tools used and 8) Relevant regulations

Keywords: Government policy, Lesson learned, Phu Thap Boek model

บทนำ

ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งกล่าวได้ว่าการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวนี้ นำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและการเมือง วัฒนธรรมและที่สำคัญด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัยประเภท

รีสอร์ทเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดวัตถุประสงค์ ส่งผลให้เกิดการทำลายธรรมชาติและระบบนิเวศ เนื่องจากขาดการควบคุม รีสอร์ทที่มีปัญหาบางรีสอร์ทไม่มั่นคงแข็งแรงตามหลักวิศวกรรมหรือมาตรฐานความปลอดภัยด้านวิศวกรรม ปิดกั้นทางไหลของน้ำ และเสี่ยงต่อการพังทลายของดิน อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุและความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและประชาชนในพื้นที่ (สุริยา เจริญสนาม, 2560: 2) พลตำรวจเอก อดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้มอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการจัดระเบียบการบริหารจัดการที่ดินและคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่ภูทับเบิกอย่างเป็นระบบ โดยน่านโยบายเร่งด่วนในการจัดการแก้ไขปัญหาที่ดินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์ รวมทั้งป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยจัดตั้งกองอำนวยการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก (กอภ.) ขึ้น (เดลินิวส์ออนไลน์: 30 ตุลาคม 2558 สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พ.ค. 2561) และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของ กอภ.และร่วมบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 กองร้อยอาสารักษาดินแดนอำเภอหล่มเก่าที่ 5 จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดเพชรบูรณ์ บูรณาการขับเคลื่อนนโยบาย 3-8-8 แก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560: 20) ในการสำรวจประชากรและอาณาเขตพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรในพื้นที่ภูทับเบิกอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยทำการสำรวจประชากรและอาณาเขตตามพื้นที่ดำเนินการ และจัดทำแผนที่ GPS จัปพิกัดกำหนดพื้นที่ เพื่อได้รับทราบอาณาเขตพื้นที่และข้อมูลประชากร สิทธิการครอบครองที่ดินที่ชัดเจนป้องกันการบุกรุกพื้นที่เพิ่ม และนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและแผนในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ทั้งมีข้อสั่งการให้ดำเนินการถอดบทเรียนการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้เกิดความต่อเนื่องและพัฒนากระบวนการให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์และขยายผลในการบริหารจัดการที่ดินอันภายใต้กรอบภารกิจและนโยบายที่รัฐบาลมอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการดำเนินการต่อไปได้ เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายและข้อสั่งการบรรลุตามเป้าประสงค์ สามารถนำไปพัฒนาการทำงานและการจัดการความรู้ของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่เป็นระบบ และประยุกต์ขยายผลในการปฏิบัติงานต่อไปภายใต้นโยบาย “ภูทับเบิกโมเดล”

สถานการณ์ของพื้นที่ภูทับเบิก

ภูทับเบิก ตั้งอยู่บ้านทับเบิก ตำบลวังบาล ห่างจากอำเภอหล่มเก่า 40 กิโลเมตร ภูทับเบิกมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,768 เมตร นับเป็นจุดที่สูงที่สุดของจังหวัดเพชรบูรณ์ สร้างความตื่นตาตื่นใจกับผู้ที่ไปเยือนได้เป็นอย่างมาก จนกลายเป็น 1 ใน UNSEEN THAILAND (จิรวัดณ์ พิระสันต์และคณะ, 2560: 5) พื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นอีกพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย ที่ชนเผ่าม้งจากจีนตอนใต้บางส่วนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนปี พ.ศ. 2475 โดยอพยพมาตามเทือกเขาเพชรบูรณ์และตั้งรกรากอยู่ใน

พื้นที่ของภูทับเบิกและในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2509 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กันพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย กว่า 212,500 ไร่ เพื่อให้กรมประมงสงเคราะห์จัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขา พัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรชาวเขา ซึ่งครอบคลุมถึงพื้นที่ของภูทับเบิก แต่ด้วยสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของรอยต่อเป็นภูเขาสลับซับซ้อนและส่วนใหญ่สูงชัน มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์และเป็นต้นน้ำลำธาร มีฝนตกต่อเนื่อง อีกทั้งมีการสู้รบกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อย่างต่อเนื่อง จึงยังไม่เหมาะในการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ด้วยเหตุข้างต้นจึงไม่มีการตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง กรมประมงสงเคราะห์จึงดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาเพื่อดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตพี่น้องราษฎรชาวเขาอย่างต่อเนื่อง ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 ได้มีการสำรวจและจัดทำแนวเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของจังหวัดเพชรบูรณ์ และค้นพื้นที่ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ประโยชน์ให้แก่กรมป่าไม้เพื่อแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุของการสูญเสีย ชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องจากภัยพิบัติครั้งรุนแรงของเพชรบูรณ์ในเหตุการณ์อุทกภัยและดินโคลนถล่มที่ตำบลน้ำก้อและตำบลน้ำขุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยคงเหลือพื้นที่ในความรับผิดชอบที่กันไว้ใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมประมาณ 47,121.52 ไร่ จากพื้นที่ 175,000 ไร่ และในปีถัดมา คือ พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้มีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม ในภาพรวมของประเทศ มีการยุบเลิกภารกิจและหน่วยงานศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดและนิคมสร้างตนเองทั่วประเทศ โดยกรมประมงสงเคราะห์ได้ปรับบทบาทภารกิจ โครงสร้างองค์กร ภายใต้ชื่อ “กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งนี้มีการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาสังคมจังหวัดเพชรบูรณ์ หรือศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 เพื่อดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งรวมถึงชาวม้งในพื้นที่ภูทับเบิกด้วยภูทับเบิก เริ่มเป็นที่รู้จักในด้านของสถานที่ท่องเที่ยว มีการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแหล่งปลูกกะหล่ำปลีที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ด้วยพื้นที่ภูทับเบิกมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเล 1,768 เมตร ชาวม้งส่วนใหญ่จึงมีอาชีพหลักทำการเกษตรแบบขั้นบันได อีกทั้งความเป็นพื้นที่ป่าไม้ที่สมบูรณ์และวัฒนธรรมถิ่นของชนเผ่าม้ง รวมถึงการทำการแปลงปลูกสตอร์เบอรี่ ทำให้เป็นที่ดึงดูดความสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ภูทับเบิกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมาท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว ซึ่งนำมาทั้งผลกระทบด้านบวกและลบของภูทับเบิก อาทิ รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว การอพยพโยกย้ายของราษฎรชาวม้งในพื้นที่จังหวัดอื่น และราษฎรพื้นราบได้โยกย้ายมาตั้งรกรากถิ่นฐาน เกิดการขยายตัวของชุมชน ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home stay) ตามวิถีชุมชน กลายเป็นธุรกิจท่องเที่ยวที่เน้นสิ่งอำนวยความสะดวกและความบันเทิง มีการซื้อขายและเช่าที่ดิน รวมถึงการบุกรุกป่าของกลุ่มนายทุนและราษฎรเพื่อสร้างรีสอร์ทแล้ว ยังนำมาซึ่งปัญหาการจัดการขยะและมลภาวะที่เป็นพิษ ปัญหาการจราจรคับคั่งในช่วงเทศกาลวันหยุด ผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นของพื้นที่ภูทับเบิกได้รับการเผยแพร่ข่าวจากสื่อต่างๆ พื้นที่ภูทับเบิกจึงเป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจในปัญหาความขัดแย้งของการใช้

ประโยชน์ที่ดินสาธารณะ ที่เกิดจากความไม่ชัดเจนของหน่วยงานภาครัฐ ในการจัดการและดำเนินงานพื้นที่ความไม่เข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนและการเข้ามาหาผลประโยชน์ของบุคคลต่างถิ่นในรูปแบบของนักลงทุนหรือนักท่องเที่ยว (คณิงิจ อนุโรจน์และคณะ, 2559: 1) ปัญหาที่ดินถูกทับเบิกจึงกลายเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะและเป็นปัญหาที่ภาครัฐให้ความสนใจ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเฉพาะกรณีการบุกรุกพื้นที่ป่าถูกทับเบิก ของกลุ่มนายทุนเพื่อก่อสร้างรีสอร์ท ร้านอาหารและร้านค้า ในบริเวณบ้านทับเบิกใหม่ หมู่ที่ 16 ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและแหล่งต้นน้ำ

นโยบายการแก้ไขปัญหาพื้นที่ถูกทับเบิก

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีการปรับปรุงโครงสร้าง ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 และมีการยกย่องกฎกระทรวงให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (พส.) มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือของชุมชน ท้องถิ่น ในการจัดสวัสดิการและพัฒนาสังคม โดยมีการพลิกฟื้นงานพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา ซึ่งพื้นที่ของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้มีการปรับหน่วยงานและภารกิจของศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 เป็นศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าม้งและราษฎรบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งมติคณะรัฐมนตรีได้เคยมอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์เดิมจัดตั้งเป็นนิคมสงเคราะห์ชาวเขาค้น ซึ่งหมายรวมถึงพื้นที่ที่ถูกทับเบิกที่กำลังเป็นปัญหาดูด้วยเช่นกัน การดำเนินงานของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการเพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่ถูกทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ ในช่วงแรกได้มีการตรวจสอบข้อมูลพื้นที่ที่ถูกทับเบิกที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์เดิมดูแลเพื่อจัดตั้งเป็นเขตนิคมสงเคราะห์ชาวเขา รวม 13,446.8 ไร่ ซึ่งด้วยเหตุผลและข้อขัดข้องหลายประการทำให้ไม่สามารถดำเนินการจัดตั้งเป็นเขตนิคมสงเคราะห์ชาวเขาได้ และในปี พ.ศ. 2558 ก่อนมีการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง การดำเนินงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ถูกทับเบิกภายใต้การดูแลรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 ได้มีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนและแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่า คือ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปัญหาคือบ้านทับเบิก หมู่ที่ 14 และบ้านทับเบิกใหม่หมู่ที่ 16 ตำบลวังบาล รวมทั้งหมด 720 ครัวเรือน 3,208 คน มีราษฎรที่จัดแบ่งที่ดินทำการก่อสร้างที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบโฮมสเตย์และรีสอร์ท จำนวน 62 ราย ซึ่งศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 ได้มีหนังสือแจ้งให้ทำการรื้อถอนสิ่งก่อสร้างดังกล่าว และกลายเป็นกรณีที่น่าเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยศาลปกครองพิษณุโลกได้มีคำสั่งทุเลาการบังคับให้ผู้ปลูกสร้างอาคารรื้อถอนสิ่งก่อสร้าง ด้วยมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2509 ยังไม่มีการดำเนินการให้เกิดสภาพบังคับใช้ตามกฎหมายได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ที่ดินของบ้านถูกทับเบิกยังคงอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ตามนัยทางกฎหมาย จากกรณีคำสั่งของศาลปกครองพิษณุโลกได้ส่งผลให้บ้านถูกทับเบิกยังคงมีการปลูกสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างอย่างต่อเนื่อง ทั้งการก่อสร้างต่างๆ ยังขาดการวางระบบ

ระเบียบผังเมืองและความใส่ใจในเรื่องความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง อันเนื่องจากสภาพพื้นที่ซึ่งมีความลาดชัน ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวและราษฎรในพื้นที่ และการบุกรุกผืนป่าอย่างต่อเนื่อง

พลตำรวจเอก อุดุลย์ แสงสิงแก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ลงตรวจเยี่ยมพื้นที่และวางกรอบแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยใช้กลไกหน่วยงานในพื้นที่ของกระทรวง คือ ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นการปรับโครงสร้างภารกิจของศูนย์พัฒนาสังคม หน่วยที่ 38 จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม ฉบับที่ 14 พุทธศักราช 2558 โดยเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก เน้นการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนงานทั้งในระดับนโยบายและระดับพื้นที่ และได้จัดตั้งกองอำนวยการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่ ภายใต้นโยบายการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก “3-8-8” และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ในทุกระบวนการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้าย “การพัฒนาที่ยั่งยืน พลิกฟื้นอัตลักษณ์ และพิทักษ์ระบบนิเวศ” ประกอบด้วย 3 หน่วยงานหลัก คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงมหาดไทย โดยจังหวัดเพชรบูรณ์ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ คือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และกระทรวงมหาดไทย ในการดำเนินงาน 8 ยุทธการได้แก่ ยุทธการที่ 1 เร่งรัดสำรวจรีสอร์ท ยุทธการที่ 2 คัดกรองผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินภูทับเบิก ยุทธการที่ 3 ออกแบบและจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินภูทับเบิก (Master plan) ยุทธการที่ 4 สำรวจทำผังภาพรวม ยุทธการที่ 5 ประกาศผังเมืองรวม ยุทธการที่ 6 ดูแลคดีความและริบเร่งดำเนินการทางคดี ยุทธการที่ 7 บังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 ให้มีประสิทธิภาพ และยุทธการที่ 8 เร่งฟื้นฟูระบบนิเวศ ป้องกันภัยพิบัติ (กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, ออนไลน์: 17 มิถุนายน 2559) โดยมีการกำหนดความรับผิดชอบในการดำเนินการตามยุทธการด้วยความเห็นชอบของภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ ยุทธการที่ 1-4 เป็นภารกิจหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยุทธการที่ 5, 7 และ 8 เป็นของกระทรวงมหาดไทย และยุทธการที่ 6 เป็นภารกิจหลักของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในเวลา 8 เดือน ในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย คือ การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบและประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล

กลไกการขับเคลื่อนด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการของราษฎรชาวแม้งพื้นที่ภูทับเบิก

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการมีพันธกิจ (Mission) คือ 1. พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย กลไก ระบบสวัสดิการ และการจัดบริการ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 2. เสริมพลังทางสังคมให้แก่ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อการมีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการและพัฒนาสังคม 3. พัฒนาระบบงานและการจัดการองค์กร เพื่อการบริหารนโยบายและการบริการ ที่มีประสิทธิภาพ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560: 9) ดังนั้นกลไกในการขับเคลื่อนด้านพัฒนาสังคมและสวัสดิการของราษฎร

ชาวม้งพื้นที่ภูทับเบิกจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ซึ่งดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่เป็นแนวทางการขับเคลื่อนงานและบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของส่วนราชการ ซึ่งการขับเคลื่อนงานภายใต้การนำของรัฐบาล ฯพณฯ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีแนวทางการขับเคลื่อนประเทศด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ “การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ” เป็นแนวทางหลัก ในส่วนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการนำของพลตำรวจเอกอดุลย์ แสงสิงห์แก้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้มีแนวทางให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ดำเนินการภายใต้ นโยบายเร่งด่วน 3 ด้านนโยบายบริหารการพัฒนา 5 ด้าน และนโยบายขับเคลื่อนระดับพื้นที่/จังหวัด 2 ด้าน เพื่อเป็นแนวทาง การขับเคลื่อนงานบริการประชาชนต่อไป (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2560: 11) ซึ่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ตามคำสั่งที่ 1379/2558 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) คณะที่ปรึกษา ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธานที่ปรึกษา โดยมีเลขานุการและทีมงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ และผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นที่ปรึกษา 2) คณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก มีรองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่ได้รับมอบหมายเป็นประธานคณะทำงาน รองผู้อำนวยการกองกิจการนิคมสร้างตนเองและพัฒนาชาวเขา และผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน เป็นรองประธานคณะทำงาน มีผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งรับผิดชอบในพื้นที่เป็นคณะทำงาน โดยมีผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 เป็นคณะทำงานและเลขานุการ และผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นผู้ช่วยเลขานุการ อำนาจหน้าที่ 1) ให้คณะทำงานจัดตั้งกองอำนวยการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก เพื่อวางแผนอำนวยการ จัดทำแผนปฏิบัติการ ติดตาม และรายงานผลการปฏิบัติ 2) ให้กองอำนวยการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ บูรณาการการปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ การสำรวจ คัดกรอง ผู้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน และสำรวจจริงวัด จัดทำแผนผังพื้นที่การใช้ประโยชน์บริเวณภูทับเบิกในพื้นที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ การจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาบริเวณภูทับเบิกในพื้นที่ศูนย์พัฒนาชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมถึงการกำหนด จำแนกการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ภูทับเบิก (Master Plan) ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ไม่กระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาบนพื้นที่สูงให้มีการใช้การพัฒนาและการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย และ คำสั่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ที่ 1968/2558 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 องค์ประกอบที่สำคัญ 1) ฝ่ายอำนวยการประกอบด้วย ที่ปรึกษา หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ รองหัวหน้าฝ่าย และคณะ โดยมีทีมงานย่อย ได้แก่ งานกำลังพลและส่งกำลังบำรุง งานข้อมูลและการข่าว งานยุทธการและกิจการพลเรือน ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 2) ฝ่ายปฏิบัติการ ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการ รองหัวหน้าฝ่าย โดยมีทีมงานย่อย ได้แก่ งานสำรวจประชากร ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการสำรวจ คัดกรองบันทึกข้อมูล และประมวลผล ผู้เข้าใช้ประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เช่นเดียวกับ

งานสำรวจอาณาเขต มีหน้าที่รับผิดชอบการสำรวจรังวัด จัดทำแผนผังพื้นที่การใช้ประโยชน์บริเวณภูทับเบิกในพื้นที่ศูนย์พัฒนาเขาเข้างังหวัดเพชรบูรณ์ และงานรักษาความปลอดภัย ซึ่งมีหน้าที่อำนวยความสะดวกความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่กองอำนวยการแก้ไขปัญหาภูทับเบิก เจ้าหน้าที่ชุดสำรวจประชากร เจ้าหน้าที่ชุดสำรวจอาณาเขตในการลงพื้นที่ปฏิบัติการสำรวจข้อมูล โดยมีบุคลากรจากกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 31 และเจ้าหน้าที่กองร้อยรักษาดินแดนอำเภอหล่มเก่าที่ 5 เข้าร่วมปฏิบัติงานกับบุคลากรของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 3) ฝ่ายสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายสนับสนุน และหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ประกอบด้วย หัวหน้าฝ่าย รองหัวหน้าฝ่าย และทีมงาน ได้แก่ งานที่พัก งานอาคารสำนักงาน งานช่างสนาม งานเครื่องมือ งานสื่อสาร งานโภชนาการ และงานยานพาหนะ จากการที่กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมด้านสังคมและสวัสดิการโดยแล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังมีข้อสั่งการให้ดำเนินการถอดบทเรียน (Lesson Learned) การดำเนินงาน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายสนับสนุนให้มีการถอดบทเรียน (Lesson Learned) ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้สามารถเข้าใจ เข้าถึงและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุดตรงประเด็น โดยเฉพาะในกลุ่มที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและมีความเปราะบาง (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2559 : 13) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้เกิดความต่อเนื่อง และพัฒนากระบวนการให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์และขยายผลในการบริหารจัดการที่ดินอื่นภายใต้กรอบภารกิจและนโยบายที่รัฐบาลมอบหมายให้กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการดำเนินการต่อไปได้

ถอดบทเรียนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก

จากนโยบายการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก 3-8-8 ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้เร่งขับเคลื่อนยุทธการที่เป็นภารกิจ โดยจัดตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก เพื่อดำเนินการในยุทธการที่ 1 และยุทธการที่ 2 อันได้แก่ เร่งรัดสำรวจ รีสอร์ท และคัดกรองผู้เข้าไปใช้ประโยชน์ที่ดินภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ พร้อมทั้งมอบหมายให้สถาบันการพัฒนาความรู้ด้านพัฒนาสังคมและสวัสดิการร่วมกับกองยุทธศาสตร์และแผนงาน จัดให้มีการถอดบทเรียนการดำเนินการสำรวจข้อมูลประชากรและอาณาเขตในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิกของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เพื่อนำไปพัฒนากระบวนการทำงานและนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในกรณีพื้นที่อื่นต่อไป

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการถอดบทเรียน คือ คณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิกตามคำสั่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ที่ 1968/2558 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2558 และผู้นำชุมชน อาสาสมัคร ที่ร่วมในการปฏิบัติงานลงพื้นที่ของคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก เครื่องมือที่ใช้ในการถอดบทเรียน ประกอบด้วย 1) เอกสารคำสั่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการที่ 1964/2558เรื่อง แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 2) เอกสารสรุปนโยบายการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภู

ทับเบิก - เอกสารแบบสำรวจข้อมูลประชากร 3) เอกสารระดมความคิด (Brain Storming) ของผู้เข้าร่วมโครงการ 4) ภาพถ่าย/การถอดเทปบันทึกเสียง การแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการ โดยมุ่งเน้นถอดบทเรียน ในด้านการรับรู้ เข้าใจถึงปัญหาและแนวทางการจัดการปัญหาภาพรวม กิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหพื้นที่ทับเบิก กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหพื้นที่ทับเบิก

การสัมมนาเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียนทับเบิกโมเดล เป็นการถอดบทเรียนโดยเน้นการปฏิบัติการกิจ ในกิจกรรมสำรวจประชากรและอาณาเขตของพื้นที่ทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยจัดแบ่งกลุ่มระดมสมอง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มงานสำรวจอาณาเขต กลุ่มงานสำรวจประชากร และกลุ่มอำนวยการและสนับสนุนการปฏิบัติงานและการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ทับเบิก ซึ่งผลของการประชุมกลุ่มย่อยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการถอดบทเรียน สามารถนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ และสรุปผลการถอดบทเรียนโดยรวมในประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

การรับรู้และเข้าใจถึงปัญหพื้นที่ทับเบิก ปัญหพื้นที่ทับเบิก แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลักที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่

1) ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อขยายที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เนื่องจาก การขยายของครอบครัวราษฎรดั้งเดิม การอพยพโยกย้ายในกลุ่มเครือญาติของราษฎรดั้งเดิม และกลุ่มประชากรทั่วไป การทำไร่เลื่อนลอยไร้หมื่นเวียน การขาย/ให้เช่าที่ดิน เพื่อประกอบธุรกิจ เช่น รีสอร์ท ร้านอาหาร และการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ อุทยานไม่มีประสิทธิภาพ ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ความสมดุลธรรมชาติถูกทำลาย ทำให้ภูมิอากาศแปรปรวน ภัยพิบัติเกิดบ่อยครั้งและมีแนวโน้มรุนแรง ทำให้มีการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น ไม่มีผังชุมชน ขาดความเป็นระเบียบของชุมชน โครงสร้างพื้นฐานไม่เหมาะสมและ ไม่เพียงพอกับการขยายตัวของชุมชน ธุรกิจ และมีขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูลในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2) ปัญหาการถือครองที่ดิน เนื่องจาก ไม่มีเอกสารหลักฐานแนวเขตการถือครองที่ดิน มีการขยายของครอบครัวราษฎรดั้งเดิม มีการอพยพโยกย้ายในกลุ่มเครือญาติของราษฎรดั้งเดิม และกลุ่มประชากรทั่วไป มีการเปลี่ยนมือการถือครองที่ดิน เช่น ขาย/ให้เช่าที่ดินเพื่อประกอบธุรกิจรีสอร์ท ร้านอาหาร และมีการปลูกสร้างอาคารสิ่งก่อสร้างในพื้นที่เสี่ยง เช่น พื้นที่เสี่ยงต่อดินโคลนถล่ม ขวางทางน้ำ ด้านทางลม ซึ่งก่อให้เกิดภัยพิบัติ ผลกระทบที่เกิดขึ้น แนวเขตที่ดินไม่ชัดเจนเกิดปัญหาการทับซ้อนของเขตที่ดิน กลายเป็นข้อพิพาทระหว่างประชาชนด้วยกัน และประชาชนกับภาครัฐมีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น ราษฎรรู้สึกไม่มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต เนื่องจากไม่ได้รับสิทธิ/การรับรองในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

3) ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน เนื่องจากการขยายของชุมชนและธุรกิจการท่องเที่ยว โดยขาดการวางระบบผังชุมชน และระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ขาดการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากที่อยู่อาศัย และสถานประกอบการรีสอร์ท ธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่มีหน่วยงานกำกับดูแล

ทำให้มีการเอาเปรียบผู้บริโภค บริการไม่มีมาตรฐานชุมชนอยู่ในพื้นที่ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ยังไม่มีการขออนุญาตใช้พื้นที่เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน ทำให้ขาดหน่วยงานกลาง หน่วยงานประสาน ที่ดูแลอย่างต่อเนื่อง การดำเนินการใดๆ ในพื้นที่จึงต้องผ่านการขออนุญาตจากหลายหน่วยงาน หลายระดับ คือการใช้สารเคมีเพื่อการเกษตรกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ทรัพยากรไม่เพียงพอต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการแข่งขันและขัดแย้งในหมู่บ้าน ขาดความสามัคคี ราษฎรมีแนวโน้มเจ็บป่วยเนื่องจากภาวะมลพิษ ทั้งจากขยะมูลฝอย การใช้สารเคมี แหล่งน้ำ อุตสาหกรรมไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน การดำเนินโครงการ โดยเฉพาะที่ต้องมีสิ่งปลูกสร้าง อาทิ ระบบไฟฟ้า ประปา แหล่งน้ำ ถนน เป็นไปอย่างล่าช้า หรือต้องชะลอโครงการ เนื่องจากต้องขออนุญาตจาก กรมป่าไม้ก่อน การคมนาคมในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวติดขัดและมีอุบัติเหตุเกิดขึ้น และวัฒนธรรมถูกทำลาย วิถีชีวิตเดิมขาดหายไปเด็กเยาวชนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

การรับรู้และความคาดหวังที่มีต่อการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก

การดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิกที่ผ่านมา สร้างการรับรู้ และความคาดหวังทั้งต่อประชาชนและ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ดังนี้

1. การรับรู้และความคาดหวังของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

เกิดการบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ มีรูปแบบการแก้ไขปัญหาที่ดิน คือ ภูทับเบิกโมเดล เกิดความสามัคคี และการทำงานร่วมกับในกลุ่มเจ้าหน้าที่ มีการจัดระเบียบพื้นที่ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ราษฎรเข้าใจในกฎระเบียบของสังคมยอมรับ และปฏิบัติตาม อยากให้ชาวบ้านนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาใช้ในการดำรงชีวิต พื้นที่มีการพัฒนามีระบบนิเวศที่ดีขึ้น และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ อยากให้ชาวบ้าน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาชาวเขา ให้ราษฎรรู้สิทธิและหวงแหนในพื้นที่ เห็นคุณค่า และรักษาไว้จนชั่วลูกชั่วหลาน ให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต พร้อมทั้งรักษาอัตลักษณ์วิถีชีวิตดั้งเดิมควบคู่ไป

2. การรับรู้และความคาดหวังของประชาชน

ประชาชนไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ปัญหาบุกรุกที่ดินมีทั่วประเทศ ทำไมต้องให้ภูทับเบิก ต้องทำในพื้นที่อื่นเหมือนกัน ต้องการทราบถึง ความก้าวหน้าในการทำงาน และการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา ต้องการความชัดเจนในเรื่องต่างๆ ได้แก่การบังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องของธุรกิจรีสอร์ท ทั้งเรื่องกำหนดพื้นที่ การรื้อถอน ต้องการเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ต้องการความชัดเจนในเรื่องหน่วยงานที่จะดูแลรับผิดชอบในพื้นที่ภูทับเบิก ในเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมถึงมาตรการในการกำหนดรูปแบบ วิธีการ ขอบบังคับเพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีขอบเขตที่เหมาะสม เป็นระบบต้องการความชัดเจนของแนวเขตที่ดินของหน่วยงานภาครัฐต้องการให้ข้อมูลถึงผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะระดับรัฐมนตรีโดยเร็ว นโยบาย 3-8-8 มาแก้ปัญหาหรือสร้างปัญหา การมาติดป้ายเขตป่า ไม้ในพื้นที่ชาวบ้านที่ทำกินมานาน ถูกหรือไม่ การเริ่มดำเนินการโดยจับกุมชาวบ้าน ดำเนินคดี คือการแก้ปัญหาที่แท้จริงหรือไม่หรือการแก้ปัญหาชั่วคราวๆ ดำเนินการข้อมูลควรนำเสนอผู้มีอำนาจอย่างรวดเร็ว

ต้องการสิทธิที่ดินทำกินเช่นเดียวกับคนพื้นราบ อยากได้เอกสารสิทธิ์ ควรแก้ไขเฉพาะในที่ลุ่มหรือบุกรุกใหม่ การนำโมเดลมาใช้ดำเนินการได้ แต่ต้องแก้ปัญหาเดิมก่อน โดยเฉพาะเรื่องหน่วยงานที่รับผิดชอบมีสิทธิขาดในการดูแลพื้นที่ที่ต้องการให้มีระบบประปา ไฟฟ้า ให้บริการ ราษฎรมีบัตรประชาชนแต่ขอติดตั้งระบบประปา-ไฟฟ้าไม่ได้ เนื่องจากไม่มีทะเบียนบ้าน การลงทุนเพื่อก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐานทำไม่ได้ แม้จะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ป่าไม้ การลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่างสำรวจรังวัด ทำให้ไม่มั่นใจว่าต้องการแก้ไขปัญหายังแท้จริง

3. กิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหพื้นที่ภูทับเบิก

การตั้งกองอำนวยการในการแก้ไขปัญหพื้นที่ภูทับเบิก ปฏิทินการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ชัดเจน การกำหนดตัวบุคคล จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และเพียงพอกับปริมาณงานและระยะเวลาที่กำหนด การประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจกับประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย และการประสานงานกับผู้นำชุมชน ในการปฏิบัติการในพื้นที่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ความพร้อมของทีมงานการแก้ไขปัญหพื้นที่ภูทับเบิกความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ โดยเข้าใจนโยบาย รับทราบข้อมูลในการขับเคลื่อนงานที่ตรงกัน การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้านซึ่งใช้ภาษาถิ่น/ภาษาชนเผ่า มีผลต่อความเชื่อมั่นและไว้วางใจระหว่างทั้งสองฝ่าย หากเจ้าหน้าที่สามารถสื่อสารได้ด้วยตนเอง หรือมีล่ามภาษาที่มีความเข้าใจภาษาถิ่น รวมทั้งวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานของโครงการเป็นอย่างดี - ความเข้าใจ และความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ มีผลต่อการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ทีมปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีความพร้อมและเพียงพอในการปฏิบัติงาน ทำให้งานบรรลุเป้าหมายและทำให้เป็นไปตามแผนที่ประสานกับชาวบ้านและผู้นำชุมชน ความเข้าใจในนโยบาย กิจกรรมโครงการ การรับรู้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่มีผลต่อการสร้างความเข้าใจ และความเชื่อมั่นของชาวบ้าน การสนับสนุนงบประมาณ อาคารสถานที่ อุปกรณ์ในการดำเนินงาน เครื่องมือสื่อสาร คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป ยานพาหนะที่เพียงพอ และพร้อมใช้งาน การทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการยอมรับ วางระบบงานด้วยความเข้าใจและรับรู้ในข้อมูลชุดเดียวกัน ใช้ทีมปฏิบัติการชุดเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีความเข้าใจในการปฏิบัติงานและข้อจำกัด รวมถึงปัญหาต่างๆ ในระดับหนึ่ง ทั้งยังมีการปฏิบัติงานที่คล่องตัว ลดการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานน้อยที่สุด เพื่อไม่ให้งานขาดช่วง ไม่ต่อเนื่อง ทั้งอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดโดยไม่เจตนา แบบสำรวจที่ตรงกับความต้องการข้อมูล เพื่อใช้ในการทำงานของหน่วยงานในพื้นที่

กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน

การเตรียมตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่โดยเฉพาะทีมล่ามภาษา ทีมสำรวจประชากร และทีมช่างสำรวจอาณาเขต การสร้างขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ การส่งเจ้าหน้าที่ด้านเทคนิค เจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มาร่วมปฏิบัติงานและเป็นหน่วยสนับสนุนให้แก่ทีมปฏิบัติการในพื้นที่และการ

ประสานงานกับส่วนกลาง การจัดให้มีเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลที่มีความเข้าใจในระบบงานนั้นๆ และการใช้ระบบสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูล การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ

องค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน

องค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดินได้เป็นอย่างดี คือ การสำรวจข้อมูลจำเป็นต้องมีการสร้างความเข้าใจให้กับผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการฝึกทักษะเพื่อทดสอบความเข้าใจในคำถาม พร้อมทั้งเทคนิคการได้มาซึ่งข้อเท็จจริงที่สำคัญแบบสำรวจควรตอบสนองความต้องการและได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ ควรให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกำหนดแบบสอบถาม เพื่อลดการลงเก็บข้อมูลซ้ำ (มีการบูรณาการข้อมูล) การใช้เทคนิค เครื่องมือในการสำรวจจริงวัด ที่เหมาะสม กับลักษณะพื้นที่ และการทำงานร่วมกันของทีมงานช่างสำรวจ รั้ววัดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการใช้เครื่องมือกำหนดพิกัดระบบ GPS มีผลต่อความสำเร็จของงานด้านการบริหารจัดการที่ดิน โดยจะได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน ทักษะความรู้ความเข้าใจภาษาถิ่น และวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน ลดความขัดแย้ง ความเข้าใจผิด ช่วยทำให้มีการรับรู้ และเข้าใจในการดำเนินงาน การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน การประชาสัมพันธ์ในวงกว้างล่วงหน้า และการประชุมหารือกับผู้นำชุมชน ท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจกับโครงการกระบวนการทำงาน และร่วมชี้แจงกับชาวบ้านพร้อมทั้งการกำหนดเวลาดำเนินการ ทำให้ได้รับความร่วมมือในการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลประชากร และสำรวจอาณาเขตพื้นที่ การประชุมร่วมกันในแต่ละกลุ่ม/ฝ่าย และระหว่างกลุ่ม/ฝ่าย จะทำให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ และมีระบบการประสานงาน การสรุปผลการดำเนินงานในแต่ละวัน มีการประชุมร่วมกันในช่วงเช้าก่อนปฏิบัติงานและช่วงเย็นหลังการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวมทั้งการวางแผนการทำงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

สรุปผลจากการถอดบทเรียนภูทับเบิกโมเดล

การถอดบทเรียนการดำเนินงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือ ภูทับเบิกโมเดล โดยมุ่งเน้นการถอดบทเรียนการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิกในการขับเคลื่อนนโยบายตามคำสั่งของกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในส่วนของงานอำนวยความสะดวก งานสำรวจประชากร งานสำรวจอาณาเขต และงานสนับสนุนการปฏิบัติการ ได้ผลดังนี้

การรับรู้และเข้าใจถึงปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก แบ่งเป็น 3 ประเด็นหลักที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน ได้แก่ 1) ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อขยายที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย 2) ปัญหาการถือครองที่ดิน เนื่องจาก ไม่มีเอกสารหลักฐานแนวเขตการถือครองที่ดิน มีการขยายของครอบครัวราษฎรดั้งเดิม และ 3) ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชน เนื่องจากการขยายของชุมชนและธุรกิจการท่องเที่ยว โดยขาดการวางระบบผังชุมชน การรับรู้และความคาดหวังที่มีต่อการแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ด้านการรับรู้ของเจ้าหน้าที่

ภาครัฐ เกิดการบูรณาการหน่วยงานในพื้นที่ มีรูปแบบการแก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิกโมเดล เกิดความสามัคคี และการทำงานร่วมกับในกลุ่มเจ้าหน้าที่ และการรับรู้และความคาดหวังของประชาชน ประชาชนไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิก ปัญหาทุรกันดารที่ดินมีทั่วประเทศ เพื่อให้การใช้ประโยชน์ที่ดินมีขอบเขตที่เหมาะสม เป็นระบบต้องการความชัดเจนของแนวเขตที่ดินของหน่วยงานภาครัฐต้องการให้ข้อมูลถึงผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะระดับรัฐมนตรีโดยเร็ว นโยบาย 3-8 มาแก้ไขปัญหาหรือสร้างปัญหา ควรแก้ไขเฉพาะการลงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะช่วงสำรวจจริงวัด ทำให้ไม่มั่นใจว่าต้องการแก้ไขปัญหายังแท้จริง

กิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงานของคณะทำงานแก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิก คือ การตั้งกองอำนวยการในการแก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิก ปฏิทินการปฏิบัติการในพื้นที่ที่ชัดเจน การกำหนดตัวบุคคล จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน และเพียงพอกับปริมาณงานและระยะเวลาที่กำหนด และการประสานงานกับผู้นำชุมชนในการปฏิบัติการในพื้นที่

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน ประกอบด้วยความพร้อมของทีมเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิก ความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานของเจ้าหน้าที่ ความเข้าใจนโยบายและรับทราบข้อมูลที่ตรงกัน ภาษาในการสื่อสาร ความเข้าใจและความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่การสนับสนุนงบประมาณ อาคารสถานที่และอุปกรณ์ในการดำเนินงาน เครื่องมือสื่อสาร คอมพิวเตอร์ ยานพาหนะ ที่เพียงพอและพร้อมใช้งาน การทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ทีมปฏิบัติการชุดเดิมในการลงพื้นที่

กิจกรรมที่มีส่วนช่วยส่งเสริมและสนับสนุน ประกอบด้วย การเตรียมตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยเฉพาะทีมล่ามภาษา ทีมสำรวจประชากรและทีมช่างสำรวจอาณาเขต การสร้างขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ การมีทีมงานด้านเทคนิคสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่ มีเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลโดยเฉพาะ และใช้ระบบสารสนเทศมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการข้อมูล รวมถึงระบบการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และติดตามประเมินผลการทำงานเป็นระยะ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการถอดบทเรียน ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์และการประชุมหารือร่วมกัน ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและประชาชน ชุมชน ความเข้าใจแบบสำรวจและการฝึกทักษะการทำงาน มีผลต่อการได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ความเที่ยงตรงของเครื่องมือมีความจำเป็นต่อการสำรวจอาณาเขตพื้นที่ ความเข้าใจภาษาถิ่นและวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติงานและลดความขัดแย้ง ทั้งทำให้การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน ด้านองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหาพื้นที่ ภูทับเบิก ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการได้ โดย ทบทวนคำสั่งเรื่องเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาคือ ภูทับเบิก และสร้างความรู้ความเข้าใจให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง จัดเวทีประชาคมหรือประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความก้าวหน้าในการทำงานให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีการประชุมระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับผู้บริหารโครงการหรือคณะกรรมการอำนวยการ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์และสอบข้อเท็จจริง การสื่อสารชุมชน และปฏิบัติการจิตวิทยา การจัดเวทีประชาคม การจัดทำแผนปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงาน รูปแบบการทำงาน การทำงานเชิงบูรณาการ การทำงานเป็นทีม การบริหารงานแบบมีอาชีพ

เครื่องมือที่ใช้ บัญชีรายครัวเรือน แบบสำรวจข้อมูลประชากร แบบสำรวจข้อมูลอาณาเขต เข็มทิศ เทปวัดระยะทาง สายวัด กล้องรังวัด GPS แผนที่ภูมิประเทศของกรมแผนที่ทหาร ภาพถ่ายทางอากาศ และคอมพิวเตอร์พร้อมโปรแกรมสำเร็จรูปในการบันทึกข้อมูลการสำรวจและการประมวลผล

กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการระวางชี้แนวเขตและลงชื่อรับรองแนวเขตที่ดินหรือหนังสือรับรองการทำประโยชน์ และแนวทางการปฏิบัติในการตรวจพิสูจน์ที่ดินในเขตป่าไม้ ที่มีการแจ้งการครอบครองตามหลักฐานต่างๆ

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการให้เป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อการแก้ไขปัญหาที่ดินและพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ที่ถูทับเบิกให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนขยายผลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่อื่นต่อไป โดยกรมนโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำปี 2560 ที่เกี่ยวข้องกับกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ นโยบายเร่งด่วน (Agenda Based) ใน ข้อ 5.1.7 การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมข้อ 4) จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมชุมชนบนพื้นที่สูงและศูนย์เรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนบนพื้นที่สูง จำนวน 78 แห่ง เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรบนพื้นที่สูงให้มีความยั่งยืนสอดคล้องกับหลักภูมิสังคมและรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิม และใช้แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560: 13) ซึ่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการได้นำมาใช้ทบทวนยุทธศาสตร์ของกรมฯและวางแผนปฏิบัติราชการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **แผนปฏิบัติ**

ราชการ 4 ปี (พ.ศ. 2560 -2563). กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **แผนปฏิบัติ**

ราชการ ประจำปี 2560. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.. (2558). พม.خانรับแผนแม่บทการแก้ไขปัญหาพื้นที่ถูกทับเบิกต่อกรม. **วารสารเพื่อการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสานสร้างสังคม.** ปีที่ 12 ฉบับที่ 61 เมษายน – มิถุนายน 2560).

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). **คำสั่งกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก**. (อัสสำเนา).
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). **นโยบายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2560**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- กองสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2559). มท. จับมือ พม. ประชุมแก้ไขปัญหาพื้นที่ภูทับเบิก ตามแผนยุทธการ 3-8-8 พร้อมร่วมพิจารณาแผนแม่บทให้ครอบคลุมทุกมิติก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี. **คลังข่าวมหาดไทย**, สืบค้นเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2560. จากเว็บไซต์)
- คณินิจ อนุโรจน์. (2559). **การจัดการความขัดแย้งด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน : กรณีศึกษาพื้นที่ ภูทับเบิก ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. กรุงเทพฯ: รายงานวิชาการสถาบันพระปกเกล้า.
- จิรวัดน์ พิระสันต์. (2560). **การพัฒนานวัตกรรมทางด้านศิลปะในการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีและเทศกาลในพื้นที่ภูหินร่องกล้า ภูทับเบิก และเขาค้อ**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฐานิศร์ หนูดาษ. (2557). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำที่เขาค้อและภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์**. ขอนแก่น: รายงานการศึกษาดูงานบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2558). พม. ตั้งกองอำนวยการ สาขปัญหา “ภูทับเบิก”. สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2561 จาก www.dailynews.co.th/politics/357746
- พิสิฐ โองเจริญ. (2558). **เอกสารโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการถอดบทเรียน “ภูทับเบิกโมเดล”**. เพชรบูรณ์.
- สุริยา เจริญสนาม. (2560). **การศึกษาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณภูทับเบิก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร
- สุวิมล จันททัย. (2558). **ความตระหนัก การมีส่วนร่วมและขีดความสามารถที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ภูทับเบิก จังหวัดเพชรบูรณ์**. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- Kam. Jugdev (2012). Learning from Lessons Learned: Project Management Research Program American. **Journal of Economics and Business Administration**.4 (1): 13-22
- Kenerth Aallard,Somali. (1994). **Operatons: Lessons Learned**, CCRP Publication Series
- Williams, T. (2008). **How Do organizations learn lessons from projects—and do they?** IEEE Trans. Eng. Manage,